

Opvoeden samen met de buurt

De pedagogische waarde van zelforganisaties in de buurt

SCHOOL MET DE BUBEL

Opvoeden samen met de buurt

De pedagogische waarde van zelforganisaties

De pedagogische rol van zelforganisaties in de buurt

Zelforganisaties spelen een grote rol in de pedagogische civil society. Hieronder verstaan we een scala aan religieuze organisaties (kerk, moskee), migrantenorganisaties en buurtverenigingen. Ze verstevigen sociale structuren in de buurt en dragen impliciet bij aan de opvoeding in vele gezinnen. Een belangrijk kenmerk van deze organisaties, die grotendeels of volledig draaien op vrijwilligers, is dat ze een integraal onderdeel vormen van de wijk en gemeenschap. Dat zorgt ervoor dat ze in nauw contact staan met gezinnen in de wijk. Ouders en hun kinderen kennen ze vaak persoonlijk en doorgaans kunnen ze ook rekenen op een zeker aanzien. Dat geeft deze organisaties een unieke rol in de buurt. Ze hebben invloed op waarden, normen en gedrag van gezinnen, stimuleren buurtbewoners tot maatschappelijke participatie door tal van activiteiten te organiseren en kunnen gezinnen met problemen ondersteunen - ofwel door zelf een helpende hand toe te steken, ofwel door problemen te signaleren en vervolgens door te verwijzen naar professionele hulporganisaties. Zeker bij multiprobleemgezinnen is dat van grote waarde en past het ook bij de toenemende behoefte om problematiek 'achter de voordeur' aan te pakken.

Religieuze organisaties

Religie kan een sterke motivator zijn voor vrijwillige inzet en kan fungeren als een belangrijk bindmiddel voor vrijwillige associaties. Kerkgangers zijn veel vaker actief als vrijwilliger dan niet-kerkgangers, ook buiten de kerk. Vooral in kleine, hechte, traditionele buurten speelt de kerk vaak nog een grote rol. Ook in moskeeën zijn veel vrijwilligers actief en is er vaak nauw contact met de achterban. Hier is sprake van hechte gemeenschappen, waar de mensen zich betrokken voelen bij elkaar en een oogje in het zeil houden in de buurt.

Migrantenorganisaties

Migrantenorganisaties hebben vaak een groot potentieel aan gemotiveerde vrijwilligers uit eigen cultuur. Vanuit hun achtergrond lukt het hen vaak beter om groepen te bereiken, die door andere organisaties minder goed worden bereikt. Zo kunnen zij zorgen voor de verbinding tussen de straatcultuur enerzijds en ouders, school en andere wijkorganisaties anderzijds. Migrantenorganisaties vormen derhalve een belangrijke samenwerkingspartner voor veel andere organisaties, die mensen in de buurt willen bereiken, maar waar die multiculturele achtergrond ontbreekt. In die samenwerking is het van belang bewust te zijn van de onderlinge verschillen, onder meer op het gebied van communicatiestijl en tradities. Zo sluit de Nederlandse overleg- en poldercultuur en directe communicatiestijl voor veel migrantenorganisaties vaak niet goed aan. Het vraagt van beide kanten om flexibiliteit.

Buurtverenigingen

In de oude volksbuurten is het zelforganiserend vermogen veelal hoog. Er zijn vaak nog sterke buurtverenigingen actief, die geheel draaien op vrijwilligers of beperkte ondersteuning krijgen vanuit het welzijnswerk. De activiteiten die de buurtverenigingen organiseren richten zich op buurtbewoners en vinden vaak op buurt- of zelfs straatniveau plaats. Daarmee hebben ze een positieve invloed op de sociale cohesie. Het zorgt ervoor dat buurtbewoners elkaar beter leren kennen en kan bijvoorbeeld ook het begrip en de afstemming tussen generaties bevorderen. Ook speeltuinverenigingen hebben die rol. Bij de landelijke koepelorganisatie, de NUSO, zijn 900 instellingen aangesloten, die speeltuinwerk aanbieden. Dat zijn de speeltuinen zelf maar ook de buurthuizen waar activiteiten worden georganiseerd voor kinderen en voor volwassenen.

Hieronder volgen praktische voorbeelden, tips en ideeën voor zelforganisaties om hun pedagogische rol te versterken. We benadrukken dat het meestal gaat om relatief simpele maatregelen die niet veel extra's vragen. Ze zijn ontleend aan de praktijk.

Aan bod komen:

- 1 De pedagogische visie concretiseren**
- 2 Activiteiten voor de jeugd**
- 3 De jeugd betrekken**
- 4 Opvoed- en opgroei problemen signaleren, professionele hulp ondersteunen**

1 De pedagogische visie concretiseren

Religieuze organisaties, migrantenorganisaties en buurtverenigingen vormen belangrijke ontmoetingsplaatsen in de wijk. Zowel ouders als jeugdigen komen er in contact met elkaar en organiseren samen vaak vele activiteiten. In die context ontwikkelen ouders en kinderen vaardigheden, opvoedkundige waarden en sociale normen – en zelforganisaties kunnen dit positief beïnvloeden. In de regel is de rol van zelforganisaties op dit punt alleen ad hoc aan de orde, meestal naar aanleiding van incidenten. Voorkomen is echter beter dan genezen. Daarom is het waardevol wanneer zelforganisaties in samenspraak met verschillende betrokkenen bedenken waar de organisatie voor staat, welke boodschap zij wil overbrengen en welk gedrag van een ieder wordt gevraagd en verwacht. Daarvoor zouden zij ook gebruik kunnen maken van de specifieke pedagogische deskundigheid van bijvoorbeeld het jongerenwerk, het Centrum voor Jeugd en Gezin of een pedagogisch adviesbureau. Vaak zijn die graag bereid hun bijdrage te leveren. Zo schakelde de kerk in het Zuid-Hollandse dorp Ameide (gemeente Zederik) een vertegenwoordiger van Stichting De Hoop in om voorlichting te geven over drugsgebruik: *“Wij leren de jeugd het normen en waarden besef aan, maar zijn geen pedagogisch specialisten.”* Stichting De Hoop is een centrum voor evangelische verslavingszorg en hulpverlening in Dordrecht.

2 Activiteiten voor de jeugd

Een belangrijke pijler van zelforganisaties vormen de activiteiten die zij organiseren. Activiteiten die kinderen en jongeren aanspreken, bieden bij uitstek de mogelijkheid om hen in een positieve sfeer te leren samenwerken, rekening te houden met anderen, door te zetten en zich aan regels te houden. Het werkt vaak beter om pedagogische boodschappen te verpakken in activiteiten dan ze expliciet ‘als boodschapper’ over te dragen.

Zo heeft de kerk in het Zuid-Hollandse dorp Ameide een aparte ruimte voor de jeugd ingericht, waar recreatieve activiteiten voor hen plaatsvinden. Wijkvereniging De Noorderhoek in het Friese Sneek organiseert tal van activiteiten voor verschillende doelgroepen, zoals bingo voor ouderen, knutselmiddagen voor kinderen en een disco voor jongeren. Daarnaast zet deze buurtvereniging ook bewust in op activiteiten waarbij generaties elkaar ontmoeten, zoals ouder- en kind-dartwedstrijden en een meerdaags kamp in de buurt: *“Heel veel volwassenen, kinderen en jongeren maken zo kennis met elkaar en elkaars gewoonten. Het zorgt voor meer verbondenheid en betrokkenheid in de wijk en voor onderling begrip.”*

In Blauwhuis, eveneens in Friesland, richt de stichting Dorpsbelangen zich op fysieke aspecten van het dorp, zoals verkeersveiligheid, maar ook op het verbeteren van de contacten tussen generaties. Met een jaarlijks dorpsfeest wordt een bedrag opgehaald waar het jeugdhuis een jaar op kan ‘draaien’. Tevens organiseert de stichting samen met jongeren uit het dorp een fietstocht langs de zogeheten jongerenketen om beide groepen zo met elkaar en elkaars leefwereld kennis te laten maken.

3 Betrekken van de jeugd

Zelforganisaties zijn er niet alleen voor de jeugd, ze zijn ook van de jeugd. Om die reden is het zinvol en ook leuk om jeugd en jongeren te betrekken bij de voorbereiding, organisatie en uitvoering van specifieke jeugdactiviteiten. Door hen te laten meedenken, meedoen en meebeslissen doen ze sociale vaardigheden op en leren ze wat het is om iets te doen voor een ander of voor het maatschappelijk belang. Deze vorm van jeugdparticipatie levert de zelforganisaties ook zelf veel op: een beter op de jeugd toegesneden activiteitsaanbod (omdat jongeren zelf het beste weten wat jongeren willen), extra 'handjes', een sterke vrijwilligerscultuur (jong geleerd is oud gedaan) en soms verrassende nieuwe inzichten.

Vraag jongeren dus in ieder geval regelmatig zelf wat zij willen en leuk vinden. Zoals men deed in de Hellendoornse wijk Marle, waar jongeren via een enquête konden aangeven welke activiteiten ze graag zouden zien in het nieuwe 'Buurthuis' en wat voor rol ze daarbij voor zichzelf weggelegd zagen.

Laat jongeren daarnaast helpen met kleine taken. Dat vormt een mooie basis om hen geleidelijk meer eigen verantwoordelijkheid te geven. Zo zet Speeltuinvereniging Stormpolder in de Rotterdamse wijk De Beverwaard oudere jeugd in om activiteiten voor jonge kinderen te begeleiden. Jongeren bij Wijkvereniging De Noorderhoek in Sneek werken op hun beurt mee als vrijwilliger van de diverse activiteiten die het hele jaar door worden georganiseerd. In de wijk De Schutskamp in 's-Hertogenbosch is op initiatief van de wijkraad een jongerenraad in het leven geroepen. Deze jongerenraad organiseert leuke activiteiten voor de jeugd in de wijk en behartigt daarnaast de belangen van jongeren in de wijk. Vanuit die hoedanigheid vormt zij een belangrijke gesprekspartner voor andere wijkorganisaties en de gemeente.

4 Opvoed- en opgroei problemen signaleren, professionele hulp ondersteunen

"In Middengebied-Noord (een wijk in Rotterdam, red.) is een groep vrijwilligers, vooral Marokkaanse vaders, actief die op vrijdag- en zaterdagavond een oogje in het zeil houden in de wijk", zo vertelt een jongerenwerker. "Dat is hun eigen initiatief, daar zit geen organisatie achter. Ze worden inmiddels wel ondersteund door het opbouwwerk. Het gaat om een groep van ruim 30 vrijwilligers. Zij bereiken jongeren waar de instellingen in de wijk moeilijk mee in contact komen. Aanleiding was dat er veel rottigheid op straat was hier. Daar wilde deze groep wat aan doen. En met succes."

Oren en ogen op straat

Veel zelforganisaties vormen de oren en ogen in de wijk. Vanuit hun nauwe contacten met gezinnen weten deze organisaties vaak wat er achter de voordeur speelt en kunnen ze problemen signaleren. Bovendien stralen zij vaak een zekere autoriteit uit: *"Als een kennis van je ouders wat tegen je zegt komt dat meer aan dan als zomaar iemand op straat je aanspreekt."*

Initiatieven als buurtvaders zijn op dit principe gebaseerd. Ook de wijkraad in De Schutskamp te 's-Hertogenbosch heeft zich de rol van 'oren en ogen van de wijk' toegeëigend: *"Wij vormen op die manier een verbindende schakel richting welzijnswerk en professionals."*

Vangnet

Religieuze organisaties dienen vaak als vangnet voor opgroei- en opvoedondersteuning aan gezinnen. Zo probeert het jeugdpastoraalnetwerk - een vrijwilligersnetwerk dat actief is vanuit de kerk voor jongeren - (verergering van) problemen bij jongeren te voorkomen door vroegtijdig te signaleren. Het kan bijvoorbeeld gaan om sociale problemen, gezinsproblemen, scheidingen, vrije tijd, school, psychische problemen en middelengebruik. Via huisbezoeken leggen ze contact met de jongere en zijn of haar ouders en kijken ze samen wat de kerk voor hen kan betekenen. Bij zwaardere problemen leggen zij contact met professionele hulporganisaties.

De tijd van je leven

Rhamma-ah is een multiculturele stichting met een eigen pand in de Rotterdamse wijk De Beverwaard: *“Ons doel is laagdrempelige hulp bieden aan gezinnen met problemen. Dat kan om van alles gaan: van huisvesting, financiën en opvoeding tot scholing. We willen vooral faciliterend zijn: mensen in de buurt in staat stellen dingen zelf op te pakken. Informele zorg en uitwisseling stimuleren. Gezinsnetwerken opzetten. Ontmoeting en coaching.”*

Rhamma-ah voert ook de methodiek 'De tijd van je leven' uit. Dat is een serie van zes interactieve workshops, die ouders inspireert en coacht en de verbindingen tussen gezinnen versterkt. Het gaat over opvoeden en over 'gezin-zijn'. *“Omdat je door een andere ouder wordt uitgenodigd en niet door een ‘deskundige’, voel je geen drempel om aan te schuiven. Samen met vier of vijf andere ouderparen wissel je ervaringen uit over praktische dingen die je in je gezin kunt verbeteren.”* Inmiddels hebben 24 gezinnen in De Beverwaard met de methodiek gewerkt: *“Zij zijn er enthousiast over en hebben vaak nog steeds veel contact met elkaar. We zijn ook gestart met een netwerk voor Antilliaanse mannen. Ze praten met elkaar over hun rol als vader in de opvoeding. Ook een vorm van ontmoeting en participatie.”*

Colofon

Tekst: Paul Duijvestijn
Met medewerking van: Anne-Marie Broeders,
Norbert Broenink, Niek Fransen en
Lenneke Wolswinkel
Eindredactie: Karin Schaafsma
Fotografie: Lucia Willems en archief DSP-groep
Vormgeving: Marjan Wilbrink
Drukwerk: SDA

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766